

Yttrande - Remiss - En brottsbekämpande verksamhet hos Försäkringskassan DS 2026:4

Sammanfattning (SKR:s sammanfattande ställningstaganden)

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har beretts tillfälle att yttra sig över promemorian *En brottsbekämpande verksamhet hos Försäkringskassan (Ds 2026:4)*. SKR delar uppfattningen att arbetet mot felaktiga utbetalningar och bidragsbrott är av stor betydelse för välfärdssystemens legitimitet.

SKR anser dock att promemorian i flera avseenden underskattar de praktiska och principiella konsekvenserna förslaget innebär för kommuner och regioner. Förslaget innebär att ytterligare en statlig aktör tillkommer i den brottsbekämpande strukturen med rätt att begära uppgifter från kommunal och regional verksamhet. Även om de enskilda uppgiftsskyldigheterna i sak inte är nya innebär detta i praktiken en ökad administrativ belastning och en mer komplex samverkansstruktur för kommuner och regioner, vilket begränsar det kommunala självstyret.

SKR vill särskilt framhålla risken för en gradvis ansvarsförskjutning där kommuner och regioner i ökande utsträckning involveras i statens brottsbekämpande arbete mot bidragsbrott och välfärdsbrottslighet. Det finns en tydlig utveckling där fler aktörer inom välfärdssystemen successivt åläggs uppgifter inom den brottsbekämpande verksamheten. En sådan utveckling är inte önskvärd och riskerar att ske utan en samlad analys av konsekvenserna för kommunal och regional verksamhet.

Mot denna bakgrund avstyrker SKR förslaget. Om regeringen avser att gå vidare med ärendet anser SKR att det behövs mer ingående analys av de samlade konsekvenserna för kommuner och regioner.

Ökad administrativ belastning för kommuner och regioner

Promemorian gör bedömningen att konsekvenserna för kommunerna blir begränsade eftersom liknande uppgiftsskyldigheter redan gäller i förhållande till andra brottsbekämpande myndigheter. SKR delar inte denna bedömning.

Även om uppgiftstyperna i sig inte är nya innebär förslaget att ytterligare en statlig aktör tillkommer med rätt att begära uppgifter från kommunala och regionala verksamheter. I praktiken innebär detta att:

- fler myndigheter kan begära uppgifter från socialtjänst och hälso- och sjukvård,
- antalet informationsförfrågningar kommer att öka,
- ytterligare administrativa rutiner behöver etableras för sekretessprövning och informationshantering.

Kommunala verksamheter, särskilt socialtjänsten, arbetar redan i dag under betydande administrativ belastning. Även relativt begränsade utökningar av uppgiftsskyldigheter kan därför få påtagliga konsekvenser i praktiken. Det är därför inte tillräckligt att bedöma konsekvenserna enbart utifrån att uppgiftsskyldigheten i sak motsvarar redan befintliga bestämmelser.

SKR vill även peka på att förslagen bör ses i ljuset av en bredare utveckling där staten, i arbetet mot felaktiga utbetalningar och oegentligheter, i olika sammanhang aktualiserar åtgärder som sammantaget innebär en ökad uppgiftslämnarbörd i förhållande till staten. Mot denna bakgrund finns det skäl att analysera den samlade belastningen av nya krav på rapportering och informationshantering till staten, för att säkerställa att ansvar och kapacitet står i rimlig proportion till varandra.¹

Ökad komplexitet i samverkan mellan myndigheter

Att ytterligare en brottsbekämpande aktör etableras i systemet innebär också en ökad komplexitet i samverkan mellan myndigheter.

Kommuner och regioner samverkar i dag med, utöver Försäkringskassan, flera statliga aktörer i frågor som rör brott och felaktiga utbetalningar,

¹ Framställning om ändringar i lagen (2024:1300) om uppgiftsskyldighet i fråga om frånvaro på grund av vård av barn m.m.

exempelvis Polismyndigheten Ekobrottsmyndigheten, Skatteverket och andra statliga kontrollmyndigheter.

Om Försäkringskassan tillkommer som brottsbekämpande myndighet finns en risk för parallella eller överlappande informationsförfrågningar i samma eller närliggande ärenden. För kommunala verksamheter kan detta innebära:

- otydlighet kring vilken myndighet som ansvarar för olika delar av ett ärende,
- flera samtidiga informationsförfrågningar i samma ärende,
- ökad administrativ hantering.

Det saknas i promemorian en närmare analys av hur denna samverkan ska organiseras i praktiken.

Att FK ges en mer långtgående brottsbekämpande roll kan leda fler avslag, indragningar och återkrav av statliga förmåner samt ökad användning av sanktioner med längre utredningstider innan beslut fattas eller verkställs. Konsekvensen av detta blir att den enskilde riskerar att stå utan försörjning under perioder, vilket riskerar att leda till att kommunen oftare får gå in och bevilja bistånd utifrån kommunernas yttersta ansvar. I praktiken innebär det att kostnader flyttas från staten till kommunsektorn. För kommunerna kommer detta också innebära att både kompetens- och resursförstärkningar kommer krävas.

Ur ett arbetsgivarperspektiv vill SKR betona vikten av att Försäkringskassans kärnuppdrag värnas. Arbetsgivare inom kommuner och regioner är direkt beroende av att myndigheten har tillräcklig kapacitet för sina grundläggande uppgifter, såsom att bedöma rätten till och betala ut ersättningar korrekt och i tid och fullgöra sitt samordningsuppdrag i rehabiliteringsprocesser.

Dessa uppgifter är centrala för arbetsgivares möjligheter att hantera sjukfrånvaro, föräldraledighet och rehabiliteringsansvar på ett rättssäkert och förutsebart sätt. Det är därför av stor betydelse att en utvidgad brottsbekämpande verksamhet inte leder till undanträngningseffekter som påverkar Försäkringskassans förmåga att fullgöra sitt kärnuppdrag.

Risk för gradvis ansvarsförskjutning till kommuner och regioner

SKR vill särskilt uppmärksamma risken för en gradvis ansvarsförskjutning avseende brottsbekämpande verksamhet.

Det aktuella förslaget innebär att kommuner och regioner i viss utsträckning inkluderas i informationsflödet kring utredningar om bidragsbrott. Även om uppgifterna i nuläget är begränsade finns en tydlig utveckling där allt fler aktörer inom välfärdssystemen involveras i det brottsbekämpande arbetet mot välfärdsbrott.

Det finns en risk att kommande lagstiftningsinitiativ ytterligare utvidgar kommunernas och regionernas ansvar, exempelvis genom:

- utökade uppgiftsskyldigheter,
- krav på mer omfattande kontrolluppgifter,
- förväntningar på aktiv medverkan i utredningar
- helhetsansvar att utreda misstänkt brottslighet inom stöd som kommuner fattar beslut om.

En sådan utveckling skulle innebära att kommuner och regioner i ökad grad förväntas delta i statens brottsbekämpande arbete eller ta över ansvar för delar av det. Detta är inte önskvärt.

Konsekvenser för det kommunala självstyret

Utredningen gör bedömningen att förslaget inte innebär någon inskränkning av det kommunala självstyret. SKR delar inte utredningens bedömning.

Förslaget förändrar inte den formella ansvarsfördelningen mellan stat och kommun, men innebär ytterligare reglering av hur kommunala verksamheter ska hantera information och samverka med statliga myndigheter. När sådana regleringar successivt ökar innebär det en begränsning av det kommunala handlingsutrymmet. SKR anser att förslaget inte har analyserats ur ett långsiktigt perspektiv och att förslagen påverkar det kommunala självstyret.

Behov av en mer samlad konsekvensanalys

Mot bakgrund av ovanstående anser SKR att en eventuell fortsatt beredningen av förslaget måste innefatta:

- en mer ingående analys av den administrativa belastningen för kommuner och regioner,
- en tydligare beskrivning av hur samverkan mellan brottsbekämpande myndigheter ska organiseras och förtydligas,

- en analys av den långsiktiga utvecklingen där kommuner och regioner i ökande grad involveras i det brottsutredande arbete mot välfärdsbrottslighet.

Avslutande synpunkt

Arbetet mot bidragsbrott och felaktiga utbetalningar är viktigt för att upprätthålla förtroendet för välfärdssystemen. Samtidigt behöver detta arbete organiseras på ett sätt som inte i praktiken innebär att kommuner och regioner successivt får ett större ansvar i statens brottsbekämpning.

SKR har vid flera tillfällen pekat på vikten av att regeringen säkerställer att rättsväsendet gör sin del i arbetet mot välfärdsbrottslighet. Att lyfta över ansvar för delar av det brottsutredande arbetet till en annan statlig myndighet istället för att säkerställa att Polisen utför det uppdrag de har anser SKR bör analyseras ur ett mer långsiktigt perspektiv innan det genomförs.

Sveriges Kommuner och Regioner
Anders Henriksson
Ordförande

*Moderaterna, Kristdemokraterna, Liberalerna och Sverigedemokraterna
lämnar reservation enligt bilaga 1.*

SKR Styrelsen
2026-06-12

Reservation från Moderaterna, Kristdemokraterna, Liberalerna och Sverigedemokraterna

En brottsbekämpande verksamhet hos Försäkringskassan DS 2026:4

Vi anser att SKR ska ställa sig bakom promemorians förslag men att det behövs fortsatt analys av de samlade konsekvenserna för kommuner och regioner.

Motivering

Varje år uppskattas 15 till 20 miljarder kronor betalas ut felaktigt från de statliga välfärdssystemen. Omkring hälften av dessa utbetalningar bedöms bero på avsiktliga fel, pengar som riskerar att hamna hos kriminella och stärka den organiserade brottsligheten. För att bibehålla välfärdssystemens legitimitet är arbetet mot t.ex. felaktiga utbetalningar och bidragsbrott av stor betydelse.

Välfärdsbrotten ökar och finns i både kommuner, regioner och myndigheter. Allt fler utnyttjar välfärds-systemen vilket är ett hot mot vårt demokratiska samhälle. SKR stödjer kommuner och regioner i att skapa ett mer effektivt och strukturerat arbete mot välfärds-brottslighet.

Den 17 april beslutade SKR:s styrelse om ett positionspapper som anger inriktningen för organisationens arbete mot välfärdsbrottslighet. Den övergripande ståndpunkten är att SKR ska verka för tydliga lagar och regler i arbetet mot välfärdsbrottslighet, som stärker förutsättningarna att förebygga och motverka brottsligheten. Detta ska genomgående beaktas i SKR:s remissvar, utvecklingsarbete och opinionsbildning inom berörda områden.

Vi menar att förslagen som presenteras i promemorian är väl avvägda i förhållande till den systemhotande risk som välfärdsbrottsligheten utgör. Arbetet mot felaktiga utbetalningar och bidragsbrott behöver breddas och nya arbetssätt måste inrättas för att säkerställa att skattepengar går till det som de är avsatta till och inte till organiserad brottslighet. Samtidigt är det naturligtvis viktigt att framhålla att Försäkringskassan ska prioritera sitt kärnuppdrag.

Kommuner och regioner behöver anpassa sig efter en ny verklighet där välfärdsbrottsligheten ökar. Det väger tyngre än de eventuella praktiska konsekvenser som insamlingen av uppgifter från Försäkringskassan som förslaget kan medföra.

Vi anser inte att förslagen innebär en ansvarsförskjutning från staten till kommuner och regioner. Vi menar att det snarare handlar om en breddning av ansvaret där fler behöver medverka och jobba tillsammans för att stoppa den växande välfärdsbrottsligheten.

Det är viktigt att understryka att det följer med tillräcklig finansiering med förslagen för att inte utredningstider på Försäkringskassan eller handläggningstider på kommun- och regionnivå ökar. Det behövs fortsatt löpande analys av de samlade konsekvenserna för kommuner och regioner.